

راهکارهای حمایت از فعالان اقتصادی

میلاد میر^۱

چکیده

مناسب بودن محیط کسبوکار می‌تواند حضور پررنگ‌تر بخش خصوصی در فعالیت‌های تولیدی و به‌تبع آن رونق تولید را به‌همراه داشته باشد. در مقابل، مشکلات و چالش‌های پیش‌روی محیط کسبوکار می‌تواند موجب دلسربدی فعالان اقتصادی و خروج آن‌ها از چرخه تولید کشور شود که این اتفاق تشیدی‌کننده رکود اقتصادی است. بررسی شاخص استانی محیط کسبوکار نشان‌دهنده آن است که با وجود اختلاف در کمیت شاخص مذکور برای استان‌های مختلف، محیط کسبوکار در هیچ‌کدام از استان‌ها وضعیت مساعدی ندارد. با این حال، مقایسه نسبی شاخص مذکور در بین استان‌ها بیانگر آن است که، استان‌های کردستان، کرمان و سیستان و بلوچستان، تهران و کردستان دارای بدترین وضعیت محیط کسبوکار و استان‌های سمنان، آذربایجان غربی و مرکزی دارای بهترین وضعیت محیط کسبوکار هستند. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسبوکار و فقدان تقاضای کافی، از جمله مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی است. لذا بهمنظور بهبود محیط کسبوکار و برطرف شدن موانع پیش‌روی فعالان اقتصادی پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند: ۱) ممانعت از صدور قوانین و مقررات جدید، ۲) در نظر گرفتن ضمانت اجرایی لازم برای اجرای قوانین، ۳) نظارت و کنترل دقیق‌تر بر عملکرد بانک‌ها، ۴) داخلی‌سازی نیازهای تولید و ۵) حمایت از کالاهای تولید داخل.

واژگان کلیدی: تولید ملی، محیط کسب و کار، فعالان اقتصادی، تأمین مالی.

مقدمه

وابستگی کشور به خارج، افزایش اشتغال، افزایش درآمد و درنهایت بهبود سطح رفاه جامعه را به‌همراه خواهد داشت. از این‌رو، یکی از وظایف دولت فراهم کردن بسترها و زیرساخت‌های لازم جهت حمایت از تولید و فعالان اقتصادی است؛ که برای این منظور، آگاهی از دغدغه‌های فعالان اقتصادی و مشکلات پیش‌روی آن‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بررسی وضعیت کسبوکار علاوه بر آن‌که اطلاعاتی درخصوص وضعیت محیط کسبوکار کشور ارائه

حمایت از فعالان اقتصادی و بهبود فضای مناسب کسبوکار به‌دلیل تقویت تولید ملی، رشد سرمایه‌گذاری، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و ... یکی از پیش‌شرط‌های لازم برای خروج از رکود و ایجاد رونق اقتصادی است. رفع موانع پیش‌روی فعالان اقتصادی و حمایت‌های هدفمند و منطقی از بخش تولید، می‌تواند به افزایش کمیت و کیفیت تولیدات داخلی منجر شود که درنتیجه، کاهش

۱. بررسی شاخص محیط کسب و کار در ایران

جدول (۱) جایگاه ایران از لحاظ وضعیت شاخص کسب و کار و زیرشاخص های آن را در مقایسه با سایر کشورهای نشان می دهد. بر اساس گزارش های منتشر شده توسط بانک جهانی، از سال ۲۰۱۷ به بعد جایگاه ایران از نظر شاخص محیط کسب و کار تنزل یافته است، به طوری که در سال ۲۰۱۷ از بین ۱۸۹ کشور ایران جایگاه ۱۱۷ را به خود اختصاص داده اما در سال ۲۰۲۰ به جایگاه ۱۲۸ از بین ۱۹۰ کشور دست یافته است.

می دهد، می تواند چالش ها و دغدغه های اصلی فعالان اقتصادی را نیز بیان کند.

در این گزارش، به دنبال ارایه راهکارهایی برای حمایت از فعالان اقتصادی هستیم. در بخش اول به بررسی وضعیت محیط کسب و کار می پردازیم. در بخش دوم برخی از چالش های پیش روی فعالان اقتصادی مورد بررسی قرار می گیرد. بخش سوم به ملاحظات امنیت اقتصادی اختصاص یافته و نهایتاً نتیجه گیری و پیشنهادها ارائه خواهد شد.

جدول ۱: وضعیت شاخص فضای کسب و کار و زیرشاخص های آن در ایران

رتبه					شاخص محیط کسب و کار ایران	کل
۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷			
۱۲۸	۱۲۴	۱۲۰	۱۱۷		تعداد کشورها	
۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰	۱۸۹		راهاندازی کسب و کار	
۱۷۳	۹۷	۱۰۲	۹۷		کسب مجوزهای ساخت و ساز	
۸۶	۲۵	۲۷	۲۷		دریافت انشعاب برق	
۱۰۸	۹۹	۹۴	۹۰		ثبت املاک	
۹۰	۸۷	۸۶	۸۵		کسب اعتبار	زیرشاخص ها
۹۹	۹۰	۱۰۱	۹۷		حمایت از سرمایه گذاران	
۱۷۳	۱۷۰	۱۶۵	۱۶۶		پرداخت مالیات ها	
۱۴۹	۱۵۰	۱۰۰	۹۹		تجارت خارجی	
۱۲۱	۱۶۶	۱۷۰	۱۷۱		اجرای قراردادها	
۸۹	۸۰	۷۰	۶۹		حل مسائل ورثکستگی	
۱۳۱	۱۶۰	۱۵۶	۱۵۵			

مأخذ: گزارش های رقابت پذیری جهانی.

کمیتی بین صفر تا ۱۰ را اختیار می کند و هر چه کمیت شاخص به عدد ۱۰ نزدیک شود، بیانگر بدتر شدن وضعیت کسب و کار است. نتایج آخرین پایش کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۹، عدد ۶۰۵ را به عنوان کمیت شاخص کل بیان می کند؛ این در حالی است که کمیت شاخص مذکور در بهار ۱۳۹۹ برابر ۶۰۱ بوده است؛ که این امر بیانگر بدتر شدن وضعیت محیط کسب و کار است.

ملاحظه می شود که طی سال های اخیر شاهد بدتر شدن وضعیت اکثر زیرشاخص های شاخص کسب و کار بوده ایم.

۲. بررسی وضعیت محیط کسب و کار در استان ها

شاخص کسب و کار از طریق محاسبات انجام شده روی ۷۰ مؤلفه - شامل مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری - مختلف و مؤثر بر فضای کسب و کار، حاصل می شود. شاخص مذکور

بر اساس نتایج بهدست آمده، استان‌های کردستان، کرمان و سیستان و بلوچستان، تهران دارای بدترین وضعیت محیط کسب‌وکار و استان‌های سمنان، آذربایجان غربی و مرکزی دارای بهترین وضعیت محیط کسب‌وکار هستند.

۳. چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی
 همان‌طور که بیان شد، شاخص کسب‌وکار از مؤلفه‌های آماری و پیمایشی حاصل می‌شود؛ مؤلفه‌های پیمایشی از طریق نظرسنجی بین فعالان اقتصادی بهدست می‌آیند. بر این اساس می‌تواند موارد زیر را مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی دانست:

۱-۳. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات

از دید فعالان اقتصادی اصلی‌ترین مانع محیط کسب‌وکار، غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات است. نکته‌ای که درخصوص تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات باید توجه داشت آن است که بخش عمده‌ای از مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای از طریق واردات تأمین می‌شوند؛ به‌دلیل تشدید تحریم‌ها و جهش نرخ ارز در دو سه سال اخیر، هزینه واردات این کالاهای افزایش یافته است. علاوه بر تغییر قیمت مواد اولیه، آنچه نگرانی فعالان اقتصادی را افزایش داده است، غیرقابل پیش‌بینی بودن قیمت‌ها می‌باشد. درواقع علاوه بر افزایش قیمت مواد اولیه و محصولات به‌دلیل واپشتگی به ارز و افزایش نرخ ارز، فضای ملتهب

شاخص محیط کسب‌وکار در سطح استان‌ها نیز محاسبه می‌شود؛ جدول (۱) شاخص محیط کسب‌وکار را برای بهار و تابستان ۱۳۹۹ را به تفکیک استان‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۲: شاخص استانی محیط کسب‌وکار

استان	بهار ۱۳۹۹	تابستان ۱۳۹۹
آذربایجان شرقی	۵/۷۷	۵/۶۱
آذربایجان غربی	۵/۱۵	۵/۴۸
اردبیل	۵/۹۹	۶/۲۷
اصفهان	۶/۱۳	۶/۱۴
البرز	۶/۰۷	۶/۱۸
ایلام	۵/۸۶	۶/۰۴
بوشهر	۶/۰۷	۶/۱۴
تهران	۶/۳۱	۶/۱۲
چهارمحال و بختیاری	۶/۱۷	۶/۲۹
خراسان جنوبی	۵/۷۷	۵/۹۰
خراسان رضوی	۶/۰۷	۶/۱۱
خراسان شمالی	۶/۰۷	۶/۱۹
خوزستان	۶/۱۳	۶/۱۹
زنجان	۵/۲۲	۵/۶۷
سمنان	۵/۳۹	۵/۴۳
سیستان و بلوچستان	۶/۳۲	۶/۳۲
فارس	۵/۷۷	۵/۸۳
قزوین	۵/۹۲	۵/۹۶
قم	۵/۹۵	۶/۱۲
کردستان	۶/۱۶	۶/۴۷
کرمان	۶/۰۸	۶/۳۹
کرمانشاه	۶/۲۳	۶/۱۹
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۲	۶/۱۶
گلستان	۶/۲۱	۵/۷۷
گیلان	۵/۷۴	۶/۰۶
لرستان	۶/۰۲	۵/۹۵
مازندران	۵/۷۰	۵/۶۰
مرکزی	۵/۳۸	۶/۲۱
هرمزگان	۶/۱۴	۶/۰۶
همدان	۶/۰۵	۵/۸۳
بزد	۵/۶۶	

مأخذ: مرکز پژوهش‌های الاق ایران.

۳-۲. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها

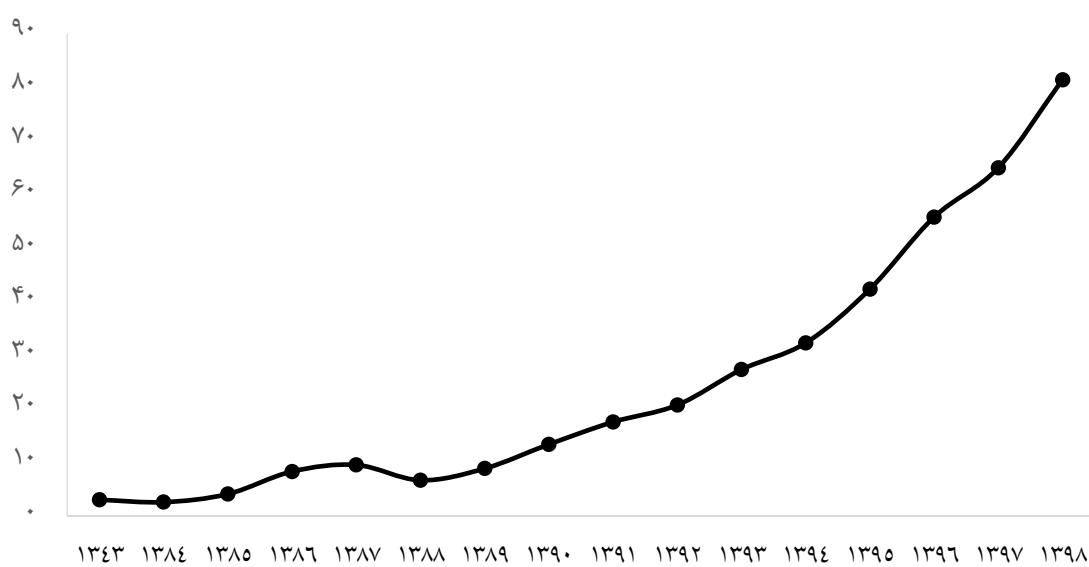
علی‌رغم رشد بالای نقدینگی در سال‌های گذشته، بخش تولید از کمبود منابع مالی کافی رنج برده است و عدم دسترسی به اعتبارات کافی، همواره یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های فعالان اقتصادی بوده است و نظام بانکی تسهیلات کافی را در اختیار تولیدکنندگان و فعالان اقتصادی قرار نداده است. از مهم‌ترین دلایل تأثیرگذار در ایجاد این شرایط می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- استقرارض دولت از بانک‌های تجاری

در سال‌های گذشته، دولت برای پوشش بخشی از کسری بودجه خود به بانک‌های تجاری روی آورده است که امر موجب کاهش قدرت بانک‌های تجاری در ارائه تسهیلات شده است. بررسی بدھی دولت به بانک‌های تجاری نشان می‌دهد که طی ۱۰ سال اخیر به طور متوسط بدھی‌های دولت به بانک‌ها سالانه حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است.

بازار ارز باعث شده است که پیش‌بینی قیمت مواد اولیه و محصولات دشوار شود. نکته‌ای که باید توجه داشت آن است که قدرت قیمت‌گذاری و عدم نظارت کافی نیز از جمله دلایلی است که در غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات نقش دارند. معمولاً زمانی که نوسانات بازار ارز را شاهد هستیم و در شرایطی که انتظارات تورمی صعودی می‌باشد، حتی تولیدکنندگان محصولات و مواد اولیه‌ای که وابستگی چندانی به ارز ندارند، به بهانه افزایش نرخ ارز اقدام به تعديل قیمت‌ها می‌کنند. جهش یکباره قیمت ارز و بهدلیل آن افزایش قیمت مواد اولیه باعث می‌شود بنگاه‌های اقتصادی به سرمایه در گردش بیشتری نیاز داشته باشند که این اتفاق، با توجه به مشکلات تأمین مالی بنگاه‌ها در اقتصاد ایران، شرایط را برای بقای بنگاه‌های تولیدی سخت‌تر می‌کند.

نمودار ۱: روند بدھی‌های دولت به بانک‌های تجاری

مأخذ: بانک مرکزی ایران.

بانکی می‌شوند، معمولاً با شرایط سخت‌گیرانه

بانک‌ها از جمله موارد زیر مواجه می‌شوند:

- ✓ گذاشتن بخشی از وام دریافتی در حساب جاری، پس از دریافت وام.
- ✓ درخواست وثیقه‌های سنگین.
- ✓ بروکراسی اداری پیچیده.
- ✓ سپرده‌گذاری مبلغی از تسهیلات تقاضا شده، چندین ماه قبل از دریافت وام.

۳-۳. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار

از دید فعالان اقتصادی، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار، یکی دیگر از مشکلات محیط کسب‌وکار است. تقریباً تمامی مؤلفه‌های شاخص سهولت کسب‌وکار تحت تأثیر قوانین و مقررات قرار دارند. وجود قوانین دست‌وپاگیر، متعدد و گاه‌هاً متضاد یکی از دلایل عدم بهبود شاخص سهولت کسب‌وکار در کشور بوده است.

در سال‌های اخیر تلاش‌های زیادی جهت اجرای سیاست مقررات‌زدایی بهمنظور بهبود محیط کسب‌وکار و رفع موانع تولید صورت گرفته است، اما علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته بهبودی در وضعیت شاخص سهولت کسب‌وکار ملاحظه نشده است؛ برخی از کارشناسان یکی از دلایل این امر را عدم اجرای صحیح سیاست‌های مقررات‌زدایی می‌دانند. بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که برخی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر عدم اجرای صحیح سیاست مقررات‌زدایی عبارت‌اند از:

- مقاومت نهادها در مقابل حذف یا اصلاح مجوزها

- عدم تمايل بانک‌ها به ارائه تسهیلات

تحولات اقتصادی سال‌های اخیر مانند جهش قیمت‌ها در بازارهای مسکن، طلا، ارز و سکه در کنار عدم نظارت و کنترل بر سیستم بانکی، باعث شده بانک‌ها وظیفه اصلی‌شان که واسطه‌گری مالی و تأمین نیازهای مالی بخش تولید است را فراموش کنند و مانند یک بنگاه اقتصادی به دنبال حداکثرسازی سود باشند و بخشی از منابع مالی خود را در بازارهای رقیب تولید سرمایه‌گذاری کنند. در واقع شکل‌گیری فضای اقتصادی توأم با ریسک و نااطمینانی، فساد در سیستم اداری و فعالیت‌های قاچاق باعث ایجاد موانعی بر سر راه تولید شده و ریسک سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد را افزایش داده است؛ این امر باعث شده که وارد کردن سرمایه به بخش تولید با خطرات زیادی مواجه شود. لذا بانک‌ها ترجیح می‌دهند به جای اعطای تسهیلات به فعالان اقتصادی، منابع مالی خود را در بازارهای غیرمولد که به طور نسبی از ریسک پایین‌تر و بازدهی بالاتری برخوردار هستند، سرمایه‌گذاری کنند.

- وجود رانت و سخت‌گیری بانک‌ها در اعطای تسهیلات

وجود رانت در اعطای تسهیلات بانکی باعث شده است که بخشی از فعالان اقتصادی از دریافت اعتبارات بانکی محروم بمانند و به جای آن که اعطای تسهیلات بر تحلیل‌های هزینه - منفعت جامعه استوار باشد، بیشتر مبتنی بر روابط خاص با سیاسیون و هیئت‌مدیره و کارمندان بانک‌ها باشد. عده‌ای دیگر از فعالان اقتصادی که موفق به دسترسی به تسهیلات

مانع از حذف قوانین زايد و رانتزا از چرخه اداری و اجرایی کشور می شود و مورد دوم مانع از اجرای صحیح قوانین اتخاذ شده و سیاست های تدوین شده بعد از بررسی های هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مقررات کسب و کار می شود.

۳- فقدان تقاضای کافی

یکی دیگر از نگرانی های فعالان اقتصادی، فقدان تقاضای کافی برای کالاهای تولید داخل است، که از کاهش تقاضای داخلی و خارجی نشت می گیرد. اعمال و تشدید تحریم های بین المللی، کاهش مشتریان خارجی را به همراه داشته است. از سوی دیگر، کاهش قدرت خرید مردم به دلیل نرخ تورم بالا در سال های اخیر را می توان از دیگر دلایل کاهش تقاضا برای محصولات داخلی دانست. البته علاوه بر موارد ذکر شده، کیفیت پایین محصولات تولید داخل نیز می تواند از دلایل کاهش تقاضا برای محصولات باشد.

۴. ملاحظات امنیت اقتصادی

محیط مناسب کسب و کار می تواند حضور پرنگتر بخش خصوصی در فعالیت های تولیدی و به تبع آن رونق تولید را به همراه داشته باشد. در مقابل، مشکلات و چالش های پیش روی محیط کسب و کار می تواند موجب دلسربی فعالان اقتصادی و خروج آنها از چرخه تولید کشور شود و نتیجه این اتفاق تضعیف توان بخش تولید و تشدید رکود اقتصادی است. در حال حاضر عوامل متعددی، که برخی از آنها مورد اشاره قرار گرفته اند، موجب ایجاد شرایط

یکی از چالش ها و موانع مهم و اصلی در فرآیند مقررات زدایی، مقاومت نهادهای مختلف در مقابل حذف یا اصلاح مقررات مربوط به سازمان مربوطه است. بسیاری از قوانین، مقررات و بخش نامه های تدوین شده در سازمان ها به عنوان ابزار لازم برای اعمال قدرت افراد، استفاده از آن برای مقاصد رانتی و... است. در واقع وجود مجوزها و مقررات به برخی از افراد و سازمان ها منافعی می رساند که همین موضوع می تواند انگیزه ای برای افراد و سازمان ها، در جهت مخالفت با حذف مجوزها و مقررات باشد.

- عدم وجود ضمانت اجرایی قوی و برخورد جدی با دستگاه ها و متولیان مختلف

نبوذ ضمانت اجرایی قوی و کارآمد از مشکلات اصلی اجرای قوانین در کشور به شمار می آید. به رغم وجود قوانین جامع و کامل در بسیاری از بخش ها همواره شاهد نقصان در پیاده سازی سیاست ها و دستیابی به اهداف هستیم. دلیل اصلی این موضوع، نبوذ ضمانت اجرایی قوانین و مقررات است. این موضوع، اجرای صحیح قانون مقررات زدایی و اثرگذاری آن را نیز تحت تأثیر قرار داده است، به طوری که از یکسو نبوذ ضمانت اجرایی قانون مقررات زدایی و عدم برخورد جدی با دستگاه ها و متولیان مختلف باعث شده است سازمان ها و ارگان های مختلف تمامی قوانین و بخش نامه های خود را به هیئت مقررات زدایی و تسهیل صدور مقررات کسب و کار ارائه نکنند. از سوی دیگر، قوانین حذف شده، اصلاح شده و یا تازه تدوین شده از سوی این هیئت به درستی اجرایی نمی شود. مورد اول

بلوچستان دارای بدترین وضعیت محیط کسب و کار و استان های سمنان، آذربایجان غربی و مرکزی دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار در کشور هستند. بررسی شاخص استانی محیط کسب و کار نشان دهنده آن است که اختلاف چندانی بین کمیت شاخص مذکور به تفکیک استان ها وجود ندارد. به طور مشترک از دید فعالان اقتصادی در استان های مختلف؛ غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تأمین مالی از بانک ها، بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و فقدان تقاضای کافی، از مهم ترین چالش های پیش روی محیط کسب و کار هستند.

به منظور بهبود محیط کسب و کار در کشور و بر طرف شدن بخشی از چالش های پیش روی فعالان اقتصادی، پیشنهادهای زیر ارائه می شوند:

- ممانعت از صدور قوانین و مقررات جدید: هیئت مقررات زدایی باید به منظور جلوگیری از بدتر شدن وضعیت محیط کسب و کار ناشی از تعدد قوانین پیچیده و ناکارآمد، از تولید مقررات جدید بدون بررسی های کارشناسی جلوگیری کند. نکته ای که باید به آن واقع بود آن است که وجود قوانین و مقررات پیچیده و ناکارآمد می تواند زمینه ساز فساد باشد و مادامی که زمینه های فساد پابرجاست جلوگیری از فساد مؤثر نخواهد بود. لذا جلوگیری از تولید قوانین پیچیده و متعدد می تواند در کاهش فساد مؤثر باشد.
- در نظر گرفتن ضمانت اجرایی لازم برای اجرای قوانین: مهم ترین نکته ای که در اجرای صحیح و

نامناسب محیط کسب و کار شده اند. بدون تردید تدوام وضعیت فعلی به خروج فعالان اقتصادی از فعالیت های تولید و رفت و آنها به سمت فعالیت های غیر مولد منجر خواهد شد که این انفاق تضعیف بخش تولید، گسترش فعالیت های سوداگری و قاچاق کالا را به همراه دارد.

از سوی دیگر بر طرف نشدن چالش ها و موانع محیط کسب و کار به واسطه تأثیر بر متغیرهای اقتصادی به ویژه اشتغال و فقر می تواند مشکلات امنیتی نیز ایجاد کند. به عنوان مثال، به دنبال عدم بهبود فضای کسب و کار و رکود بنگاه های تولیدی، تعدیل نیروی کار و تشدید بیکاری محتمل خواهد بود که این امر آثاری مانند روی آوردن به مشاغل کاذب و غیر قانونی، افزایش جرم و جنایت و ایجاد ناهنجاری های اجتماعی به همراه دارد که از این جهت تهدید کننده امنیت ملی نیز باشد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

بررسی گزارش های رقابت پذیری منتشر شده توسط بانک جهانی بیانگر آن است که از سال ۲۰۱۷ تاکنون جایگاه ایران از نظر شاخص محیط کسب و کار تنزل یافته است، به طوری که در سال ۲۰۲۰ از بین ۱۹۰ کشور در رتبه ۱۲۸ قرار گرفته است. همچنین نتایج به دست آمده از بررسی شاخص محیط کسب و کار در استانی بیان گر مناسب نبودن محیط کسب و کار در سطح کشور می باشد. بر اساس آخرین پایش صورت گرفته برای بررسی محیط کسب و کار در تابستان ۱۳۹۹، استان های کردستان، کرمان و سیستان و

- داخلى‌سازی نيازهای تولید: غيرقابل پيش‌بينی بودن قيمت مواد أوليه و محصولات يكى از مهم‌ترین دغدغه‌های فعالان اقتصادی در سال‌های اخير بوده است؛ با توجه به وابستگی کشور به واردات در زمينه مواد أوليه و کالاهای واسطه‌ای، يكى از دلایل ايجاد اين شرایط، به نوسانات نرخ ارز در سال‌های گذشته مربوط می‌شود. داخلى‌سازی تولید مواد أوليه و محصولات واسطه‌ای باعث کاهش تأثيرپذيری بخش تولید از نوسانات نرخ ارز می‌شود.

- حمایت از کالاهای تولید داخل: يكى از دغدغه‌های فعالان اقتصادی کمبود تقاضای کافی از سوی مصرف‌کنندگان است. فقدان تقاضای داخلى برای کالاهای تولید داخل می‌تواند ناشی از پایین بودن قدرت خريد مردم و كيفيت پايين کالاها باشد. از اين‌رو، اتخاذ سياست‌هایي مانند ارائه تسهيلات يانکى به مردم جهت خريد محصولات داخلی؛ تخفيض مالياتي به شركت‌هایي که از محصولات داخلی استفاده می‌کنند و همچنين حمایت‌های مالي از فعالان اقتصادی با هدف به روزرسانی تكنولوژي تولید و افزایش استاندارد محصولات، می‌تواند باعث تحریک تقاضا شود.

منابع

- پايش ملي محيط کسب و کار، مرکز پژوهش‌های آفاق ايران، بهار و تابستان ۱۳۹۹.
- بانک مرکزی، بانک اطلاعات سري‌های زمانی.
- بانک جهانی، گزارش رقابت پذيری در سال‌های مختلف.

افزایش اثرگذاري سياست‌های مصوب وجود دارد، تدوين ضمانت اجرائي لازم برای قوانين و مقررات است. يكى از مشكلات اصلی کشور در زمينه اجراء قوانين در کشور به نبود ضمانت اجرائي قوانين برمى گردد. در شرایط کنوئي که تلاش زيادي از سوي هيئت مقررات‌زادايي انجام شده است، بайд ضمانت اجرائي لازم نيز پيش‌بينی شود تا سياست‌های اجرا شده به درستي پياده‌سازی شوند. برای حل اين مشكل می‌توان از مجازات‌هایي از قبيل جرائم مالي، انفال از خدمت و ... برای دستگاه‌ها و مسئوليني که به وظيفه خود در قبال قانون عمل نمي‌کنند، استفاده کرد.

- نظارت و کنترل دقیق‌تر بر عملکرد بانک‌ها: بازدهی بالا و ريسک پايين در بخش غيرمولد باعث شده بانک‌ها در سال‌های اخير، بازارهای رقیب تولید را مکانی امن برای سرمایه‌های خود بدانند و به منظور حداکثرسازی سود خود شيوه بنگاهداری در پيش گرفته و تمایل چندانی به اعطای تسهيلات به فعالان اقتصادي نداشته‌اند. از سوي ديگر، اعطای تسهيلات يا مبتنی بر رانت بوده يا در قبال آن سخت‌گيری‌هایي صورت می‌گيرد. مجموعه اين عوامل باعث شده دسترسی فعالان اقتصادي به منابع مالي محدود شود، به طوري که از ديد فعالان اقتصادي مشكلات تأمین مالي مهم‌ترین چالش پيش‌روي محيط کسب و کار بوده است. از اين‌رو، محدود کردن فعالیت سوداگری بانک‌ها و اعمال محدوديت بر بازدهی بخش‌های غيرمولد، می‌تواند محدوديت منابع در دسترس فعالان اقتصادي را کاهش دهد.

